

gedamd, geschaakt, gebridged, er kwam een 'sociëteit' ('De zure bom'), er kwamen tentoonstellingen, er vormden zich vaste discussiegroepen, er werd voor avonden met lichte muziek gezorgd – en toch: men was gescheiden van familie en vrienden, men hoorde bedroevend weinig van hen, men was, diep in Duitsland, in de macht van de vijand en wist zich, daardoor al, bedreigd. Ook door de gebrekkige medische voorzieningen! Niet minder dan veertien gijzelaars stierven (de gemiddelde leeftijd van de groep was nogal hoog: ca. vijf-en-veertig jaar¹), de meesten aan longontsteking² – een ziekte die zij, bij een betere verzorging dan hun ten deel viel in het *Revier*, waar zij niet door de SS-arts maar door twee ondeskundige politieke gevangenen 'behandeld' werden, vermoedelijk te boven zouden zijn gekomen.³

Met machteloze verontwaardiging sloegen de gijzelaars de tonelen gade die zich veelvuldig in het grote concentratiekamp afspeelden; vooral de sadistische mishandelingen waarvan met name Joden (onder hen ook diegenen die in Amsterdam op 22 en 23 februari '41 opgepakt waren) het

¹ De gemiddelde leeftijd van de overledenen was bijna acht-en-veertig jaar.

² Diepe indruk maakte vooral het overlijden, in april '41, van de negen-en-veertigjarige katholieke oud-minister van justitie mr. C. M. J. F. Gosling, die de belangen van de groep verscheidene malen met succes bij de Duitse kampeiding bepleit had.

³ In december '40 nam de toen in functie zijnde SS-arts, die veel voor de Nederlandse gijzelaars gedaan had, ontslag omdat hij het niet langer verantwoord kon dat hij werkzaam was in een situatie waarin hij de door SS'ers begane misdaden hielp verzwijgen. Hij werd opgevolgd door de arts dr. W. von Hoven die zich op de experimenten met gevangenen concentreerde welke wij in hoofdstuk 1 beschreven – de 'behandeling' van de in het *Revier* opgenomen patiënten liet hij volledig over aan twee communisten, Walter Krämer en Karl Peix, van wie Krämer, in het burgerleven monteur (volgens anderen: rijwielhersteller), de chirurgische afdeling en Peix, tevoren vermoedelijk handelsreiziger, de interne onder zijn hoede had. Krämer beschouwde zichzelf als een volleerd chirurg en schijnt inderdaad met succes betrekkelijk lichte operaties, bijvoorbeeld blindedarm-operaties en operaties tot het steriliseren van mannen, uitgevoerd te hebben, Peix, door twee Nederlandse gijzelaars beschreven als 'een aanstellerige, sentimentele bruuft, een klein nerveus manneke' (J. A. H. Rijshouwer en H. van Wermeskerken: *Vier jaar Indisch gijzelaar* (1946), p. 228), zwoer bij een aantal zinloze kuren, 'purgeren – 'Scheissen', zoals hij zei – was nummer één.' (A.v., p. 230).

Krämer en Peix kwamen in november '41 ten val. Het was hun bekend dat de *Kommandant* van Buchenwald, Koch, zich in '38-'39 door rijke Joodse families geld had laten toestoppen en bovendien had Krämer Koch wegens syphilis behandeld. Toen Koch in de loop van '41 bevreemd werd voor een onderzoek naar zijn misdadingen, liet hij Krämer en Peix naar een *Aussenkommando* overbrengen met opdracht hen 'auf der Flucht zu erschiessen', 'was prompt geschah', aldus Kogon. (*Der SS-Staat*, p. 277).